

степенно възниква ромънска литература, обаче, до пълната еманципация на ромънския езикъ се изминалъ още единъ периодъ (1711—1822), презъ който гръцкиятъ езикъ игралъ голъма роля, както при двора и у боляритѣ, така и въ църквата и въ училището.

Търновската църква още отъ 1393 г. била подчинена на цариградския патриархъ. Епископски санъ се давалъ предимно само на гърци. Само две нови епархии били основани: една въ началото на XVIII в. въ Враца, а другата около 1760 г. въ Пиротъ (Нишавска епархия).

Виновницитѣ за лошата слава, която оставило подире си господството на гръцкия клиръ въ балканскитѣ земи, били т. н. *фанариоти* — цариградски гърци отъ квартала нареченъ Фанаръ (или Фенеръ). Духовницитѣ-фанариоти господарували въ църквата, когато мирянитѣ-фанариоти въ качеството си на банкери, търговци, или като драгомани и секретари на турска служба придобили голъмо влияние⁴². Всички духовни санове, като почнемъ отъ патриаршеския, и до свещеническия, се продавали. Патриаршескиятъ санъ се достигалъ най-често чрезъ интригитѣ на гръцкитѣ банкери, турскитѣ велможи или чуждитѣ посланици. Въ продължение на 390 години се смѣнили единъ следъ другъ 140 патриарси. Когато се заемала нѣкоя епископска катедра, печелѣлъ онзи кандидатъ, който ималъ повече пари и по-силна протекция. Въ XVI в. епископството струвало отъ 500 до 1000 жълтици. Ето защо често се случвало, че до епископски санъ се добирали готвачи, кафеджии или чибукчии,—санъ, който ималъ по-голъмо значение на изтокъ, отколкото у насъ, защото епископътъ се явявалъ тамъ въ сщщото време и като свѣтски глава и представител на раята предъ чиновницитѣ. Като пристигне въ епархията си, всѣки епископъ се погрижвалъ преди всичко да си събере заплатената за длъжността сума, при което се пуцали въ ходъ изнудвания, защото, отъ една страна, той искалъ добре да си нареди живота, а отъ друга — да си запази благоволенieto на своя паша и на цариградскитѣ си покровители. При това още въ XVI вѣкъ патриарситѣ сами или тѣхнитѣ довъреници предприемали обиколки изъ епархиитѣ, за да събиратъ пари съ помощта на нѣколцина еничери. За наука и просвѣта никой не се грижелъ. Пътешественикътъ Герлахъ, който е обиколилъ цѣлия Изтокъ отъ 1573 до 1578 г., се очудва, че членовѣтъ на висшия клиръ слабо познавали старогръцкия езикъ. Въ помѣщенieto на пловдивската митрополия му се случвало да види копия, сабли, лжкове и стрели, но нито една книга. Одринскиятъ митрополитъ се страхувалъ да се подпише, като казалъ, че правописътъ не билъ негова работа. Въ Цариградъ патриарситѣ, които изгубвали мѣстото си, постоянно интригували, за да го получатъ отново. Нисшето духовенство и монаситѣ били съвсемъ безграмотни и се грижели само да спечелятъ пари, съ които да могатъ да си купятъ епископство.

Заедно съ гръцкитѣ епископи въ България се появили и гръцкитѣ църковни книги. Славянската литургия се запазила почти само въ селата, гдето свещеницитѣ служили или по стари пергаментни ржкописи, или по венециански, сръбски и влашки (рѣдко по руски) книги. По стари ржкописи служели, напр., въ Татаръ-Пазарджикъ почти до 1712 г., презъ която година пристигналъ първиятъ фанариотски пастиръ. Че гърцитѣ още тогава, както и сега, не сж били приятели на българитѣ, става ясно отъ „Политика“ на Крижанича, завършена въ Тоболскъ въ 1664 г.; той пише, че гърцитѣ наричали българитѣ нечовѣци (*Βουλάρως ἀνθρώπος*), а славянитѣ изобщо варвари⁴³.

Още повече се засилила фанариотската мощъ, откато турцитѣ, страхувайки се отъ Русия, почнали да назначаватъ за князе въ дветѣ ромънски воеводства знатни фанариоти (1711). Споредъ Хопфа⁴⁴, ни едно отъ тѣзи